

УДК 658.14

С. Р. Леськів,
магістр права, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Ж. В. Семчук,
к. е. н., доцент, декан факультету економіки та підприємництва, доцент кафедри фінансів та кредиту, ПВНЗ "Львівський університет бізнесу та права", м. Львів

СИСТЕМА ІНДИКАТОРІВ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

S. Leskiv,
master of law, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv
Z. Semchuk,
Ph.D in Economics, Dean of the Faculty of Economics and Business, Associate Professor of Department of finances and credit, Lviv University of Business and Law, Lviv

THE SYSTEM OF INDICATORS OF EVALUATION OF FINANCIAL CAPACITY OF ENTERPRISES

У науковій статті уточнено сутність категорії "фінансовий потенціал підприємства". Представлено систему ключових індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств, яка містить такі групи індикаторів: індикатори: фінансової результативності; платоспроможності підприємства; кредитного забезпечення; облігаційного забезпечення підприємства; інвестиційного залучення; резервного забезпечення; фінансової безпеки підприємств; балансової та ринкової вартості компанії; сукупної акціонерної дохідності та інвестиційної віддачі; виявлення загрози банкрутства; технологічного та кібернетичного уявлення про систему індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств.

In this scientific paper it is clarified the essence of the category "financial strength of the company." It is presented system of key indicators of evaluation of financial potential of the companies comprising the following groups of indicators — indicators: financial performance; solvency; collateral; bond provision enterprise; attracting investment; backup software; financial security of companies; book and market value of the company; total shareholder return on investment and return; detection bankruptcy; technological and cybernetic understanding of the system of indicators of evaluation of financial capacity of enterprises.

Ключові слова: фінансовий потенціал персоналу, діагностика, індикатори, розвиток, підприємство.

Key words: financial potential of staff, diagnostics, indicators, development, enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Діагностика фінансового потенціалу в системі фінансового менеджменту сьогодні набуває особливої актуальності. Це зумовлено тим, що параметри фінансового потенціалу визначають можливості та інтенсивність подальшого розвитку виробничої, соціальної та інших сфер підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Визначенню сутності та проблемам оцінювання фінансового потенціалу підприємства присвячені наукові роботи таких вчених-економістів, як О. Белінської, Р. Гильфердинга, А. Загороднього, В. Кунцевича, О. Мельник, П. Пузирьової, Р. Толпежнікова та ін. [1—9]. Однак, незважаючи на вагомий результати та досягнення в теорії фінансового потенціалу підприємства, залишається низка проблем, а саме: об'єктом гострих дискусій є сутність категорії "фінансовий потенціал підприємства" та обґрунтування ключових індикаторів його оцінювання.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі аналізу економічних джерел та практики з поданої проблематики:

— уточнити сутність категорії "фінансовий потенціал підприємства";

— представити систему ключових індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств. Для довідки [2, с. 49]: індикатори — це ключові (базові) показники, які формують орієнтири та відображають тенденції розвитку окремих сфер підприємства чи суб'єкта господарювання загалом.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У результаті аналізу літературних джерел з поданої проблематики [1—7] та існуючої практики, однозначно необхідно погодитись з висновками П. Пузирьової [7, с. 4], що у поглядах вчених-економістів щодо тлумачення категорії "фінансовий потенціал" існує неоднозначність та розбіжність. Одна група науковців фінансовий потенціал ототожнює з фінансовим капіталом ("становить гроші, що дають гроші" [8]), а інша — з фінансовими ресурсами (сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання і є джерелом їх виробничого та соціального розвитку [9, с. 496]). Проте між поняттями "фінансовий потенціал", "фінансові ресурси" та "фінансовий капітал" є суттєва відмінність, яка проявляється че-

рез: а) елементний склад; б) структуру; с) джерела формування; d) фактори впливу (або чинники) на них [2; 3, с. 267—268; 6, с. 6; 7, с. 4].

Поряд з тим, необхідно зазначити, що у науковій літературі існує також математичний опис (або визначення) фінансового потенціалу розвитку підприємства набуває вигляду — формула (1) (В. Кунцевич) [5, с. 127—129]:

$$FDP = f(A1, A2, A3) \quad (1),$$

де FDP — фінансовий потенціал розвитку є певною функцією від аргументів $A1, A2, A3$;

$A1$ — наявні фінансові ресурси, їх обсяг, умови залучення (у т.ч. власні та позикові), структура та динаміка капіталу, а також її відповідність стратегічній меті;

$A2$ — можливості щодо залучення фінансових ресурсів у майбутньому (у коротко- та довготерміновому періодах), сукупність факторів, які обумовлюють таке залучення;

$A3$ — ефективність використання фінансових ресурсів (поточна та прогнозована, яка визначає динаміку освоєння потенціалу та досягнення стратегічної мети підприємством), у т.ч. прогнозовані та фактичні показники результатів діяльності [5, с. 127—129].

Тут варто погодитись з думкою О. Мельник [2, с. 48], що запропоноване В. Кунцевичем тлумачення категорії "фінансовий потенціал розвитку підприємства", є дещо суперечливим, оскільки у категорії "потенціал" вже закладено передумови для розвитку. Поряд з тим, в результаті опитування керівників виробничо-господарських структур, встановлено, що формула (1) характеризується низькою ймовірністю її застосування в практичній діяльності через неможливість формалізації окремих незалежних змінних моделі, представлених науковцем.

Як свідчать результати вивчення та аналізу літературних джерел за проблемою [1—9], визначення поняття "фінансовий потенціал" концентрується на таких ключових аспектах (підходах) [2, с. 49; 4, с. 278; 6, с. 7]:

— сукупність фінансових ресурсів (можливостей) підприємства;

— можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами (капіталом; грошовим капіталом; грошовими потоками; фондами грошових коштів);

— забезпечення поточної та перспективної діяльності підприємства;

— забезпечення досягнення тактичних та стратегічних цілей підприємства.

Узагальнюючи вищевикладені підходи, однозначно необхідно підтримати думку О. Мельник [2, с. 49], що фінансовий потенціал підприємства — сукупності наявних фінансових ресурсів та можливостей щодо їхнього залучення, позики, нарощення та відтворення з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей суб'єкта господарювання (підприємства). Крім цього, варто зазначити, що важливе місце у системі забезпечення досягнення цілей підприємства (тактичних та стратегічних) належить людському чинникові (освітньо-фаховому потенціалу (ОФП) персоналу).

"ОФП персоналу — можливості (природні здібності, обдарованість), знання та уміння (освіта), компетентність і практичні навички (фах), якими людина (найважливіший ситуаційний фактор) оволоділа у навчальних закладах — НЗ (виходячи зі структури освіти) та за допомогою самоосвіти (теоретичний аспект), а також у ході трудової діяльності (практичний досвід) і які можна застосувати (або використати) у необхідному соціально-економічному спрямуванні, а саме для забезпечення формування та розвитку підприємства в перспективі" (!) (Р. Скриньковський) [10, с. 6].

Аналіз літературних джерел [1—9] та виконані дослідження дають змогу стверджувати, що система індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств включає (містить 11 груп індикаторів) [1, с. 181—183; 2]:

1. Індикатори фінансової результативності (прибуток, збиток).

2. Індикатори платоспроможності підприємства (показники ліквідності, кредиторська заборгованість, залишок коштів на розрахунковому рахунку та в касі підприємства, сальдо бюджету руху грошових коштів на кінець бюджетного періоду).

3. Індикатори кредитного забезпечення (балансова вартість існуючого та потенційного майна підприємства, обсяги депозитних резервів у банках, фінансово-кредитних установах тощо).

4. Індикатори облігаційного забезпечення підприємства (балансова вартість існуючого та потенційного власного капіталу підприємства, обсяги гарантійного забезпечення 3-х осіб, витрати, пов'язані з емісією облігацій).

5. Індикатори інвестиційного залучення (потенційний обсяг інвестицій (реальних, фінансових), обсяг прибутку на вкладений інвестиційний капітал, структура власності).

6. Індикатори резервного забезпечення (обсяги внутрішніх цільових фондів підприємства: інноваційного, амортизаційного, резервного тощо).

7. Індикатори фінансової безпеки підприємств (індикатори автономії, фінансового левериджу, контрольний та блокуючий пакети акцій тощо).

8. Індикатори балансової та ринкової вартості компанії (балансова та ринкова вартість компанії).

9. Індикатори сукупної акціонерної дохідності та інвестиційної віддачі (рентабельність капіталовкладень, чистий дохід від інвестиційних вкладень, ринкова та номінальна вартість акцій).

10. Інтегральні індикатори виявлення загрози банкрутства (інтегральні індикатори банкрутства — двофакторна модель прогнозування банкрутства, модель Альтмана — розрахунок Z показника; модель Спрінгейта; прогнозна модель Таффлера; R-модель прогнозування ризику банкрутства підприємства; модель Р. Ліса; модель Давидової—Белікова).

11. Індикатори технологічного та кібернетичного уявлення про систему індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств, виходячи із сутності, ролі та місця ОФП персоналу у даному процесі [10].

**ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК
ДОСЛІДЖУВАНОЇ ТЕМИ**

Узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду показало, що найбільш вдалим є трактування фінансового потенціалу підприємства як сукупності наявних фінансових ресурсів та можливостей щодо їхнього залучення, позики, нарощення та відтворення з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей суб'єкта господарювання (підприємства). З'ясовано, що система індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств включає такі групи індикаторів: фінансової результативності; платоспроможності підприємства; кредитного забезпечення; облігаційного забезпечення підприємства; інвестиційного залучення; резервного забезпечення; фінансової безпеки підприємств; балансової та ринкової вартості компанії; сукупної акціонерної дохідності та інвестиційної віддачі; виявлення загрози банкрутства (інтегральні); технологічного та кібернетичного уявлення про систему індикаторів оцінювання фінансового потенціалу підприємств.

Перспективи подальших розвідок в обраному напрямі полягають у формуванні методичних рекомендацій обчислення узагальнюючого (інтегрального) показника фінансового потенціалу підприємства.

Література:

1. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. — 344 с.
2. Мельник О.Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання / О.Г. Мельник // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Менеджмент". — 2007. — № 606. — С. 46—51.
3. Белінська О.В. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О.В. Белінська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2012. — № 4. — Т. 3. — С. 267—271.
4. Толпежников Р.О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства / Р.О. Толпежников // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. — Маріуполь: ДВНЗ "ПДТУ", 2013. — Вип. 2, Т. 1. — С. 277 — 282.
5. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — № 7 (37). — С. 123—130.
6. Рогулін Р.О. Поняття фінансового потенціалу зовнішньоекономічної діяльності підприємства та методи його оцінки / Р.О. Рогулін // Управління розвитком. — 2013. — № 17. — С. 5—8.
7. Пузирьова П.В. Управління фінансовим потенціалом підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / П.В. Пузирьова; ПВНЗ "Європейський університет". — К., 2009. — 20 с.

8. Гильфердинг Р. Финансовый капитал. Новейшая фаза в развитии капитализма / Р. Гильфердинг; пер. с нем. И. Степанова. — [4 изд.]. — М.: Государственное издательство, 1924 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.marksizm.info/kitaбxana/marxism/finance_capital_hilferding.pdf

9. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. — Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2005. — 714 с.

10. Скриньковський Р.М. Освітньо-фаховий потенціал персоналу як фактор впливу на інвестиційну привабливість підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07 "Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика" / Р.М. Скриньковський; Львівський університет бізнесу та права. — Львів, 2014. — 20 с.

References:

1. Mel'nyk, O.H. (2010), *Systemy diahnostryky diial'nosti mashynobudivnykh pidpryemstv: polikryterial'na kontseptsia ta instrumentarij* [Systems of diagnostics activities of engineering companies: polycriteria concept and tools], Vydavnytstvo L'vivs'koi politekhniki, L'viv, Ukraine.
2. Mel'nyk, O.H. (2007), "Financial potential of building enterprise: the nature and evaluation indicators", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, Serii "Menedzhment", vol. 606, pp. 46—51.
3. Belins'ka, O.V. (2012), "The essence of the financial capacity of the company", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 4, no.3, pp. 267—271.
4. Tolpezhnikov R.O. (2013), "Essence and technique of evaluation of the financial capacity of the company", *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noi vlasnosti: Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 2, no. 1, pp. 277—282.
5. Kuntsevych, V.O. (2004), "The concept of financial capacity of the company and its evaluation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol.7(37), pp. 123—130.
6. Rohulin, R.O. (2013), "The concept of financial capacity of international business activity and methods of its assessment", *Upravlinnia rozvytkom*, vol. 17, pp. 5—8.
7. Puzyr'ova, P.V. (2009), "Management of financial potential of enterprises", Ph.D. Thesis, Economy, PVNZ "Yevropejs'kyj universytet", Kyiv, Ukraine.
8. Gil'ferding, R. (1924), *Finansovyy kapital. Novejshaja faza v razvitii kapitalizma* [Financial capital. The latest phase in the development of capitalism] Gosudarstvennoe izdatel'stvo, Moscow, Russia.
9. Zahorodnij, A.H. and Vozniuk, H.L. (2005), *Finansovo-ekonomichnyj slovnyk* [Financial and Economic Dictionary], Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika", L'viv, Ukraine.
10. Skryn'kov's'kyj, R.M. (2014), "Educational and professional capacity of staff as a factor of influence on investment attractiveness of enterprises", Ph.D. Thesis, Economy, L'vivs'kyj universytet biznesu ta prava, L'viv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2014 р.